

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Historia Pelagiana Et Dissertatio De Synodo V.
Œcumenica In Qua Origenis ac Theodori Mopsuesteni
Pelagiani erroris Auctorum justa damnatio exponitur, &
Aquilejense Schisma describitur**

Noris, Enrico

Patavii, 1708

Cap. 7. Nestorius pro Juliano, ac collegis apud Cœlestinum intercedens ab eodem Pontifice increpatur. Pelagiani Ex-episcopi à Theodosio Imperatore Constantinopoli expelluntur. Augustinus contrà ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72486](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72486)

fatus fuerat coram Aurelio Primate; Pelagii item errores, ejusdemque paralogismi recensebantur, quos suis in Epistolam Pauli expositionibus indiderat. Insuper ex eodem Commonitorio colligimus, Zosimum ad Ecclesias Alexandriae, Antiochiae, & Constantinopolis de Pelagianis abs se damnatis scripsisse. Unde licet Cyrillus, & Atticus id temporis nondum Chrysostomi nomen in diptycha retulissent, uti proxime dicebamus, noluit tamen Zosimus Innocentii vestigiis inhærere, sed eâ diffensione omisâ, eosdem per literas convenit. Cum autem ibidem præmittat, Cœlestio Constantinopoli ab Attico damnato, de ejusdem proscriptione literas ab Antistite C-P. in *Aiam, & Thesalonicam, & Carthaginem ad Episcopos missas*, patet id contigisse Innocentio adhuc pontificatum gerente, cum nullæ Attici literæ ad Romanum Antistitem laudentur, quod cum eodem Attico non conveniret. At de Zosimi Epistolâ scribit Mercator: *Quæ & Constantinopolim, & per totum Orbem missa subscriptionibus Sanctorum Patrum est roborata.* Et antea de iisdem Zosimi literis ait: *Et ad Orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thesalonicam, & Hierosolymam similia, eademque scripta ad Episcopos transmissa suggerimus.* Ex quibus infero, anno primo Zosimi inter Romanam, & Orientis Ecclesiam pacem conflam, pro quâ antè decennium Augustinus cum cæteris Africanis Patribus collaboraverat. Nam in Synodo Honorio VIII. & Theodosio II. nempe anno 407. Carthagine celebratâ legitur hic canon: *Placuit etiam, ut de dissensione Romanæ, atque Alexandrinæ Ecclesiæ ad Sanctum Papam Innocentium scribatur, quod utraque Ecclesia intrâ se pacem, quam præcepit Dominus, teneat.* Est canon 68. in Cod. Concil. Africæ. Hinc apparet supina Marci Antonii de Dominis ignorantia libro 4. de Republicâ Eccles. cap. 8. num. 28. post recitatum eundem canonem scribentis: *Hæc sanè verba Romanam magis, quam Alexandrinam Ecclesiam accusant, & faciunt culpabilem; sed quodnam fuerit hoc dissidium, mihi nunc est ignotum.* Quis autem non rideat ineptum hunc judicem de incognitâ sibi causâ contrâ Romanum Pontificem sententiam pronunciantem? Ob expunctum è diptychis à Theophilo Alexandrino Chrysostomi nomen controversia erat, in quâ tandem aliquandò Romanæ Ecclesiæ sententia vicit, Chrysostomo ubique gentium Orthodoxarum Diptychis restituito.

Marius Mercator, qui anno præsentis Commonitorii Theodosio Imperatori contrâ Pelagianos Ex-Episcopos obtulit, scripsit etiam alterum Commonitorium contrâ Julianum ad Pintam Presbyterum, in quo contrâ scripta ejusdem in ultimis octo adversus Augustinum libris invehitur, pluribus probans, Adamo non peccante genus humanum haud futurum fuisse morti obnoxium. Scripsit etiam contrâ Judaicum symbolum Theodori Mopsuesteni, in quo opere tradit Theodorum Juliani, ac Nestorii Magistrum fuisse: verba ejusdem superius dedimus. Hos libellos post annum 430. ab eodem lucubratos inde patet, quod Augustinum *sanctæ recordationis* Episcopum vocat, cujus etiam doctrinam contrâ Juliani argumenta defendit. Quantum verò hic Scripator Augustino detulerit, colligitur ex his, quæ pag. 12. col. 2. Cod. Palatino-Vaticani num 434. leguntur: *In hunc, inquit, Scripturarum divinarum sensum, in hæc verba juravimus, salvâ sanè reverentiâ, & debitâ honorificentâ sanctæ, & beatæ memoriæ Episcopii Augustini, qui re pastorali clavâ ab Ecclesiâ de-*

terrui, proturbavit, atque confregit. Quasi veniam precetur, quod post Augustinum quidpiam contrâ Julianum scriptis mandare ausus fuerat. Et pag. 4. ait: *Sanctus autem sæpè dictus Episcopus Augustinus, & suis libris quatuor illius priores evertit, octo quoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capitula sublectis, ac sic vanos ejus, ac plumbeos pugiones malleo Catholica veritatis obtudit, imò confregit.* Erat Mercator græco, latinoque sermone eruditus, sacras etiam literas, ac Patrum statuta adeo percallebant, ut Julianum *sacrantissimum Pelagiani errores assertorem* (ita hæreticum nuncupat Prosper in Chronico) ad certamen Constantinopoli provocaverit, hæc enim in calce Commonitorii pronuntiavit: *Si quos confidunt adversus Catholicam fidem non rectè sentire, nominatim designare non dubitent, & Ecclesiastico ordine à nobis accipient pro nostrâ possibilitate responsum.* Hactenus de Mario Mercatore, ejusque contrâ Pelagianos scriptis, qui licet diù incognitus in bibliothecarum angulis latuerit, in posterum inter præcipuos divinæ gratiæ, ac Sancti Doctoris defensores ejusdem doctrinæ professoribus serâ quamvis commendatione memorabitur.

CAPUT VII.

Nestorius pro Juliano, ac collegis apud Cœlestinum intercedens ab eodem Pontifice increpatur. Pelagiani Ex-episcopi à Theodosio Imperatore Constantinopoli expelluntur. Augustinus contrâ Julianum scribens moritur. De eodem elogium, atque epinicia.

I Nierant consulatum Augusti Theodosii XIII. Valentinianus III. nempe anno Christianæ epochæ quadringentesimo trigesimo, qui sanè ater, ac luctuosus Orthodoxis fuit amisso Pelagianorum domitore Augustino. Julianus, ac collegæ Constantinopoli in uno Nestorio illius Urbis Episcopo recuperandarum Sedium spem locabant. Nestorius quidem benignè illos exceperat, ut ex iis, quæ postea secuta sunt, intelligitur, licet eosdem à se rejectos fuisse ad Cœlestinum scripserit. Etenim novum se illismet advocatum pollicitus eorum causam defensusurus iteratas ad Cœlestinum literas dedit. In prioribus autem hæc scripsit: *Julianus quidam, & Florus, & Orontius, & Fabius dicentes se Occidentalium partium Episcopos sæpè & piissimum, & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas destiterunt tanquam Orthodoxi temporibus Orthodoxis persecutionem passi, sæpè eadem & apud nos lamentantes, ac sæpè rejecti eadem facere non destierunt, sed insistent in dies singulos implentes aures omnium vocibus lacrymosis.* Postea nescire se fingit causas, ob quas illi proscripti essent, enixè rogans, ut brevi responso significaret, num forent inter Catholicos numerandi, an cum hæreticis computandi. Hæ Nestorii literæ apud Binium ponuntur datæ III. Idus Augusti Theodosio XIII. & Valentin. III. Coss. qui apertus error est; nam Cœlestini responsio ad hæc Nestorii literas eo ipso die ejusdem anni data significatur, ut mox dicam. Quare antè aliquot menses datæ fuerunt; imò prior Epistola, cujus fragmentum proxime recitavimus, superiori anno scripta videtur, cum Pelagiani Constantinopolim appulsi illius opem, operamque implorarent. At plures eâ de re Nestorium ad Cœlestinum literas dedisse, ex alterâ Hæretici Epistolâ ad eundem intelligitur, in quâ ait: *Sæpè scripsi Beatitudini*

Anno
430.

tue

tua propter Julianum, Orontium, & ceteros, qui sibi usurpant Episcopalem dignitatem, & creberrimam additionem ad piissimum, & praeclatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus Orthodoxis de Occidente projecti. At hucusque scripta de his à tuâ veneratione non suscepimus, quæ si haberem, possem eis respondere, daremque compendiosum responsum luctibus eorum; Hæc novus Pelagianorum advocatus.

Cælestinus Nestorio indignatus, quod Pelagianis Episcopis olim ab Apostolicâ Sede exauctoratis advocacionem commodaret, diutius responcionem distulit; At acceptis à Cyrillo Alexandrino literis, queis Antistitis C-P. contra orthodoxam Ecclesiam conatus significabantur, haud ulterius morandum ratus acres ad Nestorium literas dedit, quibus illum uti veterum hæreticorum patronum, novæque insuper hæreseos auctorem increpuit: *Dudum, inquit, sumpsimus Epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi; erat enim in latinum sermo vertendus, quod cum, licet serò, fecimus, Sancti fratris, & Coepiscopi mei Cyrilli probatissimi Sacerdotis per filium meum Possidonium Diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his, quæ de tuâ ordinatione retulerant, periisse suum testimonium dolebamus &c.* Hæreticos de quibus nos, velut eorum, quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis iniusta dicentes expulisti iusta damnatio, quos illic invenisse requiem non putamus esse mirandum, invenerunt enim impiam prædicationem, cuius comparatione se astiment innocentes. Hoc loco, quia oportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus, quod stupemus. Legimus, quàm benè teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitoricem, & eum debitum meritò reddere, qui descendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? Nunquam sine suspicione ea, quæ sibi sunt adversa, conveniunt. Ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent. Cur tamen ea, quæ in eos tunc sunt acta, queruntur, cum certum sit, illinc ad nos à Catholico tunc Antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoria Sisinnius ista quaesivit? quia utriusque sub decessore suo probaverat eos iure damnatos. Desse aut infelices spe se hominum fuisse decipit, quibus jam potuit propter communionem sola poenitentia subvenire. Ecce scire de his incipis, si quæ antè nescivisti. Causam tuam magis modò, quàm aliorum Catholicâ, & festinâ deliberatione curato, quia convenienter dicimus: Medice cura te ipsum, qui alius desideras subvenire. Ibi verò damnato ejusdem Nestorii de Christi Incarnatione dogmate jubet, ut intra decimum diem ab his literis acceptis ad Orthodoxorum sententiam accedat, quod si renuat, anathemati illum subjicit. Data est Epistola Cælestini III. Idus Augusti Theodosio XIII. & Valentiniano III. Augg. Confl. nempe anno 430. Ceterum laudatas literas non rectâ ad Nestorium perferendas curavit, sed per Possidonium easdem ad Cyrillum in Ægyptum misit, qui illas postea Constantinopolim transmitteret: *Quam nostri, inquit ibidem, in te iudicii formulam cum cæteris omnibus chartis, & commentariis per filium nostrum Possidonium Diaconum, cuius supra meminimus, ad Sanctam Cyrillum memoratam Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum, qui eâ ipsâ quod de re suscitatus ad nos retulerat, transmisimus, ut noster hæc in parte Vicarius efficiat, quod nostrum decretum & tibi, & reliquis quoque omnibus fratribus patefiat. Hanc verò Cælestini contra Pelagianos Epistolam unâ cum adjunctis postea Cyrilli literis accepit Nes-*

LXXIV.

torius die 6. Decembris, nam in Codice Palatino-Vaticano Num. 234. pag. 22. recitatur sermo quidam Nestorii cum hac epigraphe: *Item ejusdem Nestorii sermo in Ecclesiâ habitus postquam literas Cælestini Romani Episcopi, & Cyrilli Alexandrini denunciationis accepit VIII. Idus Decembris Confl. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Augg. post sextam diem, quàm easdem literas sumpsit. Dulcem nobis præcedens Doctor &c.* Verum antequàm hæc literæ Constantinopolim pervenirent, Julianum cum collegis Urbe regiâ accepto à Mario Mercatore contra eisdem Commonitorio à Theodosio expulsos fuisse, idem Marius testatur pag. 36. memorati Codicis Palatini: *Per quod commonitorium, inquit, cognito funestissimo errore imperiali præcepto tam Julianus defensor & sequax ejus cum cæteris sociis, & participibus suis, quàm postea etiam Cælestius de Constantinopolitanâ urbe detrusi sunt; Commonitorium enim anno superiori ab eodem Mario oblatum fuisse Principi, ac Clero superius ostensum est. Illi tamen Pelagianis Ex-Episcopi Byzantio pulsi cum anno sequenti indictam apud Ephesum Synodum accepissent, in viciniâ moras traxerunt, ac pergenti statò tempore ad Synodum Nestorio se se comites adjungere, ut postea nobis describeretur.*

Interim Africa res in deterius ruebant, nam Vandali latè per eas provincias cædibus, ac rapinis grassabantur, & quadringentis, & triginta Ecclesiis excisis Hipponi regio exercitum admoverant, ac validissimâ classe accitâ terrâ, marique obsidionem urgebant. Augustinus nec civibus, nec Ecclesiæ deerat, illos verbo, hanc calamo confirmans, neque tamen tantas inter obsessæ urbis angustias à Pelagianis expugnandis potuit revocari; nam adversus postremos Juliani libros responcionem nocturnis ferè horis expediebat. Anno 327. quatuor jam volumina compleverat, dein Quod-vult-dei literis, & Gallorum novis tumultibus, atque quotidianis amicorum petitionibus, & reliquorum præsertim operum retractione interpellatus imperfectam contra Julianum responcionem reliquerat, eidem tamen inter Vandalicam obsidionem ultimam manum imponere conabatur. Illud sanè notandum est Augustinum in quarto libro, quem anno 427. elucubrasse ostendimus, Nestorii hæresim, quæ anno 428. ex impio Anastasii Presbyteri Nestorii discipuli ore primùm erupit, confutasse; etenim cum Julianus lib. 4. cap. 82. dixisset de Christo: *Etiâ illud claro testimonio docetur, quod suscepti hominis justitiâ non de natura diversitate sed de voluntariâ actione substituerit.* Augustinus hæc hæreticum redarguit: *Ergo hæc ista susceptio, quæ Deum, & hominem unam fecit esse personam, nihil illi hominè valuit ad excellentiam justitiæ, quam dicitis ei de voluntariâ actione substituisse? Sicine vos contra Dei gratiam defenso liberi arbitrii præcipites egit, ut etiam ipsum mediatorem, ut esset Dei filius unicus voluntate suâ meruisse dicatis, & falsum esse, quod tota consistitur Ecclesiâ, credere se in Jesum Christum Filium Dei Patris omnipotentem unicum Dominum nostrum natum de Spiritu Sancto, & Virgine Mariâ? Secundum vos enim non à Verbo Dei homo susceptus est, ut ex Virgine nasceretur, sed natus ex Virgine suâ postea voluntatis virtute profecit, & fecit ut à Verbo Dei susciperetur, non talem, ac tantam voluntatem illâ susceptione habens, sed ad illam susceptionem tali, ac tantâ voluntate perveniens. Hæc si dicitis, ubi est vestra fons? si non dicitis, ubi est hæresis vestra? Vides Julianum antè Nestorium pessimè de personâ Christi Domini dogmatizasse, quæ à Theodoro Mopsuesteno, apud quem eos libros*

eun-

eundem scripsisse narravimus, didicisse nullus inficias ibit, ut mirum non sit, tanto studio Nestorium Pelagianorum causam apud Cœlestinum promovisse. Idem tamen Augustinus etiam in Libro de Prædest. Sanctor. cap. 15. edito, cum in Africam Nestorianæ hæresis rumor fortè delatus esset, hæc perscripsit; *Respondeatur queso, ille homo, ut à Verbo Patri coæterno in unitatem personæ assumptum, filius Dei unigenitus esset, undè hoc meruerit? quod ejus bonum quaecunque præcessit? Quid egit antè, quid credidit, quid petivit, ut ad hanc ineffabilem excellentiam perveniret? Nonnè faciente, ac suscipiente Verbo ipse homo, ex quo esse cæpit, filius Dei unicus esse cepit? &c.* Sed de his iterum capite seq. sermo redibit. Tertium jam menssem Hipponenses obsidionem tolerabant, & Augustinus sexto Juliani libro responderat, duoque alii restabant confutandi, cum gravi febre correptus intrâ paucos dies & vivendi, & scribendi finem fecit Vandalico simul, ac Pelagianis bello immortuus V. Kal. Septembris Theodosio XIII. & Valentiniانو III. Coss. cum vixisset annos LXXV. menses IX. dies XV. Pelagiani verò belli anno XIX. Scribit Sanctus Prosper in Chronico ad consulatum memoratum duorum Augustorum: *Augustinus Episcopus per omnia excellentissimus moritur V. Kal. Septembris libri Juliani inter impetus obsidentium Vandalorum in ipso dierum suorum sine respondens, & gloriose in defensione Christianæ gratiæ perseverans.* Opus illud contra Julianum vulgò imperfectum dicitur, ita enim Possidius in indice illud inscripsit. Diù quidè latuit, at nostro sæculo duo priores libri à Claudio Menardo inventi sunt, quatuor verò alios Hieronymus Vignierius à Clarevallensis Bibliothecæ angulo erutos in lucem emisit. Duo tamen libri desiderantur, nam ex octo Juliani libris sex tantum à Sancto Doctore confutantur. Quòd verò hæc volumina legitimi Augustini partus sint apertè demonstrabo in appendice ad Dissertationem Historicam de Synodo V. cap. 2. cujus quidè rei testem idoneum, & locupletissimum dabimus Marius Mercatorem toties in hac Historiâ à nobis laudatum. Scio Pennotum, ac nostrum Coquæum existimasse, Augustinum obiisse anno 431. sed non modò Prosperi, verum etiam Capreoli Antistitis Carthaginensis in literis ad Synodum Ephesinam testimonio falsitatis convincuntur: illarum verba inferiùs cap. 9. recitabimus, ubi etiam dicemus, cur Theodosius Imperator anno 431. post Junium literas ad totius Romani Imperii Metropolitanas scribens hos inter Augustinum nominaverit, qui tamen anno superiore decesserat.

Hunc vitæ exitum habuit Augustinus omnium mortalium, si eos, quos Canonicos Scriptores appellamus, excipias, sapientissimus, editis adversus divinæ gratiæ hostes libris XXX. præter tot sacras declamationes, tractatus, & Epistolas, queis superbissimam hæresim proscidit. Patria illi Tagastis fuit Numidiæ municipium. A parentibus in Christianâ religione educatus sensim in Manichæorum sectam decidit nimia discendi cupiditate allectus, sed secreto divinæ providentiæ consilio Augustinus novennio Manichæorum errores exploravit, quòd melius sibi notos validissimè postea confutaret. Cum domi tenuis, ac curta illi supellex esset, Romanianum nobilissimum, ac ditissimum civem Mecœnatem sortitus est, à quo operam, atque opes tulit, eidem postea tribus contra Academicos libris inscriptis ingenti fœnore immortalitas repensâ. Liberales artes, cæterasque scientias proprio Marte percepit; neque

enim fas erat eum, qui omnium magister futurus erat, aliquando inter discipulos censeret. Carthagine, Romæ, ac tandem Mediolani Rethoricam docuit. Lubricâ juventute in voluptates decidit, non ita tamen ut iidem ingenii vires enervaret, imò tam pertinaci studio scientias sectabatur, ut unica in illis eidem voluptas esse videretur. Sacris Ambrosii Antistitis declamationibus ad bonam frugem reductus, Manetem execratus, ac salutaribus undis lotus Catholicæ militiæ nomen dedit. In Africam reversus Monachum induit, cujus Monastici instituti professores per Orbem postea latè colonias frequentissimas deduxere. At dum sibi vivere studet, omnium utilitati vivere cogitur ad sacras Hipponensis Urbis infulas promotus. Hæresi bellum intulit, ac mille victoriis reportatis totâ illam Africâ, imò Orbe penè toto exegit, ut quantum Catholica Respublica habuit hostium, tantum & unus Augustinus ostenderit triumphorum. In Manichæos primùm, dein in Donatistas, tandem in Pelagianos aciem movit, ac superis faventibus de universis triumphavit, factumque est, ut per Augustinum minus monstrorum Africa numeraret. Cum in reliquis hæreticis expugnandis cæteros acumine ingenii, rationum pondere, ac gravi disputationis impetu superasset, in Pelagianis debellandis se ipso quoque major evasit, contra illos enim totis ingenii viribus decertavit; uti verò illi doctrinæ subtilitate, & argumentorum vi cæteros hæreticos longo post se intervallo reliquere, ita Augustinus in eidem tantâ virtute superandis suprâ homines evectus est; neque enim ingratam gratiam dixerim, quæ sui strenuissimo defensori largâ manu suppetias non tulerit. Hinc divina penè Augustini doctrina contra Pelagianos credita est, illa enim in Pontificum Romanorum oracula, in Synodorum canones, in fidei regulam transit; nam subsecuti Ecclesiæ Præsules unius Augustini vocibus contra superbam hæresim sententias dixere. Ultimâ senectâ errata sua publicare voluit Retractionum libros edendo. At cum in cæteris ducentis, & amplius libris plurima censoriâ ille virgâ corrigeret, in libris contra Pelagianos editis nullam sententiam retractavit, nihil quod displiceret invenit. Nemo Augustino melius divinæ gratiæ vires expertus fuit, nemo Augustino melius ejusdem efficaciam probavit. Hinc factum est, ut qui post Augustinum divinam gratiam propugnarunt, sub unius Augustini auspiciis in aciem descenderint, ut ex iis, quæ dicturi sumus, apparebit. De ejusdem gestis, ac scriptis plurimi ex Augustinianâ Familiâ Commentarios edidit, Cornelius Lancellotus, Ludovicus ab Angelis, Aloysius Torellus, aliique, quorum tamen studia vicit sapientissimus Pater Joannes Rivius Belga, ex quibus alii plurima mutuarunt. Strenuissimo huic Duci de Pelagianâ hæresi, aliisque triumphanti epinicia cecinit Michael Hoyerus Augustinianus Lib. 2. flammularum amoris Sancti Augustini carm. XXIX.

* Fallimur, an curru novus æthera Victor eburno

Tempora Phæbèâ virgine nexus adit?

Ecquis Jo Pæan vasti super atria cæli,

Ecquis Jo clarâ voce triumphæ sonat?

Non hic edomitâ Bromius Gangetide terrâ

Lauriger adjunctis tigribus astra petit.

Non fragilem major molitur Arida triumphum

Truncandus patrios eben miser! ante Deos.

Non ardens sceptris rerum insatiata vorago,

Festa coronatis Roma triumphat equis.

*Sed superas victor scandit Pater AUREUS arces,
Impositis Erebi monstra premeus pedibus.
Aulæis festiva micant delubra superbis,
Semita factatis erubuitque vosis.
Hic Arabum menses, Syrios liquat alter odores.
Hujus Achemonios halat acerra focos.
Hostica spectatis spolia, & de Dite superbo
Exuvias, pompæ fercula longa sacræ?
Cernitis sanguineos ut eat demissa capillos
Terribiles spirans Hæresis ore minas!
Vincla gravant erata caput, tamen usque ferocit,
Tetraque de sero corde venena sput.
Pone subit Manes scelerumque Pelagius auctor,
Tabida demissis squallidus ora comis.
Ut frendent, oculisque vibrant hostilibus ignes
Laurigeras prærens fœdus uterque rotas.
Infelicem animam ponant, temerare Deorum
Discant impurâ religione metum.
Hostia tam periura sacras jam jam imbuat aras:
Non est Tarpeis dignior ulla focus.
Tu quoque nequitie semen Donate peribis,
Donasti socio qui mala verba gregi.
Eja triumphales umbrent tua tempora lauri:
Omnis, Magne Pater, victima fusa jacer.
Victima fusa jacet, tristi quam protulit alvo
Styx nigra tartareum sugere sueta merum.
Eximius hæc est victoria digna triumphis,
Cæsus ubi unius viribus hostis obit.
Cum rueret Carthago decem successa diebus,
Magno Scipiada pars quora laudis erat?
Partem plebejus, partemque triarius hujus
Excidii haud parvam, si bene veris, habent.
At tua, MAGNE PATER, seposita est laurea ab omni
Compare, Palladiâ laurea parta manu.*

Sed quid nuperum Poetam ad Augustini victorias concinendas conduco? Eja tu, qui in defendendâ gratiâ Augustini demortui vices gessisti, magne Profper, tuam intende chelin, & triumphanti Imperatori carmina modulari. Pone enses, quo superborum hostium capita feris, & plectrum sollicita, in aciem postea sub Augustini auspiciis iterum descensurus. Hæc ille canit in carmine contrâ Ingratos.

*Augustinus erat, quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans nostro lumen dedit ævo
Accensum vero de lumine: nam cibus illi,
Et vita, & requies, Deus est, omnisque voluptas
Unus amor Christi est, unus Christi est honor illi,
Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia templo.
Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas populere feras, industria major,
Mijus opus, totum præstantius imbuat orbem.
Nam quocunquè gradum convertit callidus hostis,
Quaque per ambages anceps iter egit opertas,
Hujus ab occurso est præventus, mille viarum
Insidiis aditum non reperientibus ullum.
Cumque foris rabies avidorum exclusa Luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes,
Ne mentes ullarum ovium corrumpere posset,
Non dubia obliquis turbaret corda querelis,
Istius ore Viri fecit Deus: istius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quæ mites, humilesque bibunt, campisque animorum
Cessant vitalis doctrinæ immittere rivus.*

*Alipius Tagastensis Numidiæ Primas. Civilis,
ac Ecclesiastica Provinciarum Africa divisio
præmittitur, ubi de Arzugitanâ provinciâ
nonnulla adnotantur. De Numidiæ Prima-
tum vivente Augustino successione Cardinalis
Baronii sententia ab objectis à Christiano Lupo
erroribus vindicatur. Scriptorum Angusti-
nensium de Profuturo Episcopo narratio expen-
ditur. De Primatiali Numidarum sede Sal-
mastii opinio rejecta. Caroli à Sancto Paulo,
ac Hofstennii tabula Numidiæ suppletæ. Gregorii
Magni textus restituitur. Mors Alipii, itemque
Aurelii Carthaginensis, ac de utroque elogium.*

Alipium Tagastensem sæpius nobis in Pelagianâ causâ memoratum Numidiæ Primatem fuisse ex epigraphe Epistola 67. Augustini ad eundem eruditè colligit Chiffletius in notis ad Breviarium canonum Cresconii pag. 316. etenim laudata Epistola sic inscribitur: *Augustinus Alipio seni.* Idem etiam in Epistola 55. à Dioscoro dicitur *senex Alipius.* Quo nomine, ut inferius ostendam, cum soli Primates vulgò appellarentur, palam fit, Alipium propè annum 430. fuisse Numidarum Primatem, ac Valentino, qui anno 423. erat Numidiæ Metropolita, successisse. Anno 416. in literis Synodicis Numidarum ad Innocentium Papam post Sylvanum Primatem quinque Episcopi antè Alipium subscripti leguntur, quorum unus tantum primatum indeptus est. Ex depravato tamen textu Epistolæ Augustinianæ de tempore obitus Alipii, itemque Numidiæ Primatum successione nobiles Scriptores in varias sententias abiire. De his igitur agemus, ut indè etiam pateat, quinam Primates vivente Augustino Numidiam rexerint, quibus Sanctus Episcopus Hipponensis uti subditus morem gessit. Eos autem ab anno 395. usque ad annum 430. describemus; toto enim medio illo tempore Augustinus Hippone Episcopus vixit. Hoc tamen antequàm exequamur, nonnulla præmittenda sunt, quò plenior Africanarum Ecclesiarum Hierarchiæ cognitio habeatur.

Africa in Romanorum potestatem redacta in septem provincias divisa fuit, diversis Gubernatoribus singulis præpositis. Provincia Carthaginensis, quæ Zeugitana, & Proconsularis ex Victore Vitenfi initio ferè lib. 1. de Persecutione Vandalicâ dicta fuit, à Proconsule regebatur. Numidiæ, ac Byzaciæ duo Consulares præerant. Tripoli autem, & Mauritanie Sitifensi, itemque Cæsarensi tres Præsides jura dabant, undè à Sexto Rufo illæ consulares, hæ præfidentales provinciæ appellatæ sunt. Præter hæc sex provincias septima Romanis in eadem Africâ parebat, quæ Tingitana dicebatur, eratque extrema Mauritanie pars versùs Occidentem Oceano Atlantico contermina. Hanc cum Mauritanie Sitifensi plerique Scriptores confundunt. In subscriptionibus Synodi plenariæ Africanæ anno 419. Carthaginæ celebratæ Mauritania Sitifensis cum Tingitanâ perperam confunditur, nam legati Mauritanie Sitifensis ita subscripti leguntur: *Novatus Sitifensis legatus provincie Sitifensis, vel Mauritania Tingitana.* Eodem modo duo alteri collegæ describuntur. Eundem lapidem offendit Pamelius in notis ad Epistolam 45. Sancti Cypriani, quo loco ex Sex. Rufo Africanarum